

Prentbriefkaarten

ie kent ze niet, de prentbriefkaarten die ieder jaar in de zomermaanden op de deurmat vallen, afkomstig van familie, vrienden en bekenden die in verre oorden of dichtbij huis van hun welverdiende vakantie genieten. Soms is een fout adres er de oorzaak van dat de kaart niet op haar bestemming aankomt, maar meestal kunnen we genieten van de mooie plaatjes, de blauwe lucht en de groeten die ons gestuurd worden. Vervolgens komen ze bij veel mensen een tijdje aan een prikbord in de keuken of op het toilet te hangen om daarna definitief in de papierbak te verdwijnen. Maar niet zelden worden ze ook wel bewaard vanwege de speciale band met de afzender: 'kijk, die kaart heeft mijn opa mij nog gestuurd voor mijn eindexamen in 1970'. Maar hoe is de prentbriefkaart eigenlijk ontstaan? Om deze vraag te kunnen beantwoorden moeten we terug in de tijd, naar de Frans-Duitse Oorlog van 1870-1871.

In de periode vóór 1871 werden alleen nog maar brieven in enveloppe verstuurd. Vanaf 1 januari 1871 kwam daar verandering in met de ingebruikname van de briefkaart, die ook wel 'postkaart' of 'correspondentiekaart' genoemd werd. Ongeveer tegelijkertijd bracht de boekdrukker August Schwarz uit Oldenburg (D) de eerste briefkaart met afbeelding op de markt. Tijdens de Frans-Duitse oorlog was hij namelijk op het idee gekomen om een briefkaart te voorzien van een plaatje van een kanonnier. Dit was dus de eerste officieel verzonden prentbriefkaart.

In Nederland had de PTT het monopolie van de uitgifte van briefkaarten, maar maakte alleen standaardexemplaren zonder afbeelding. Je moest dus eerst een kaart bij de PTT kopen en daarop kon je dan een wens of een plaatje zetten. Kan-

Ansicht van Hotel du Chêne aan de Boschstraat. Deze kaart dateert van 1905 of niet veel later.

toorboekhandel Koster in Amsterdam was in 1873 de eerste in Nederland, die ingekochte kaarten van een rijmpje voorzag en ze vervolgens weer verkocht. Tien jaar later lieten zij er een

ten' genoemd. Op 1 april 1892 kwam hier verandering in doordat het monopolie van de PTT verviel. Vanaf die datum mocht iedereen die dat wilde kaarten uitgeven, mits deze de juiste afme-

te dikwijls om de afbeelding aan de andere kant heen. Uitgevers hielden hiermee rekening door plaats vrij te houden. De Postwet van 1905 bracht een tweede belangrijke verandering. Voortaan werd op de adreszijde een verticale lijn aangebracht, waarnaast de afzender zijn tekst kwijt kon.

Op de achterkant van de kaart van Hotel du Chêne is de verticale lijn aangebracht, die sinds de invoering van de Postwet van 1905 in gebruik kwam. Het hotel heeft deze prentbriefkaart in vier kleuren, in een oplage van duizend stuks besteld bij de PTT. Met behulp van de opgeplakte strook gaf de opdrachtgever aan hoe hij de adresgegevens van het hotel aan deze zijde gedrukt wilde hebben.

Vanaf het moment van hun ontstaan werden prentbriefkaarten verzameld en in albums opgeborgen. Zo kon je iedereen laten zien waar je overal geweest was. Vooral bij jongedames was het inrichten van mooie fotoboeken populair. Speciale albums met de titel 'Cartes Postales' kwamen op de markt, waarin de kaarten in voorgesneeden hoekjes konden worden geschoven. Vaak ook

werden entreebewijzen van musea, pretparken en muziekkuitvoeringen als documentatie erbij gevoegd. Hierbij gaat het dus om het verzamelen van eigen herinneringen.

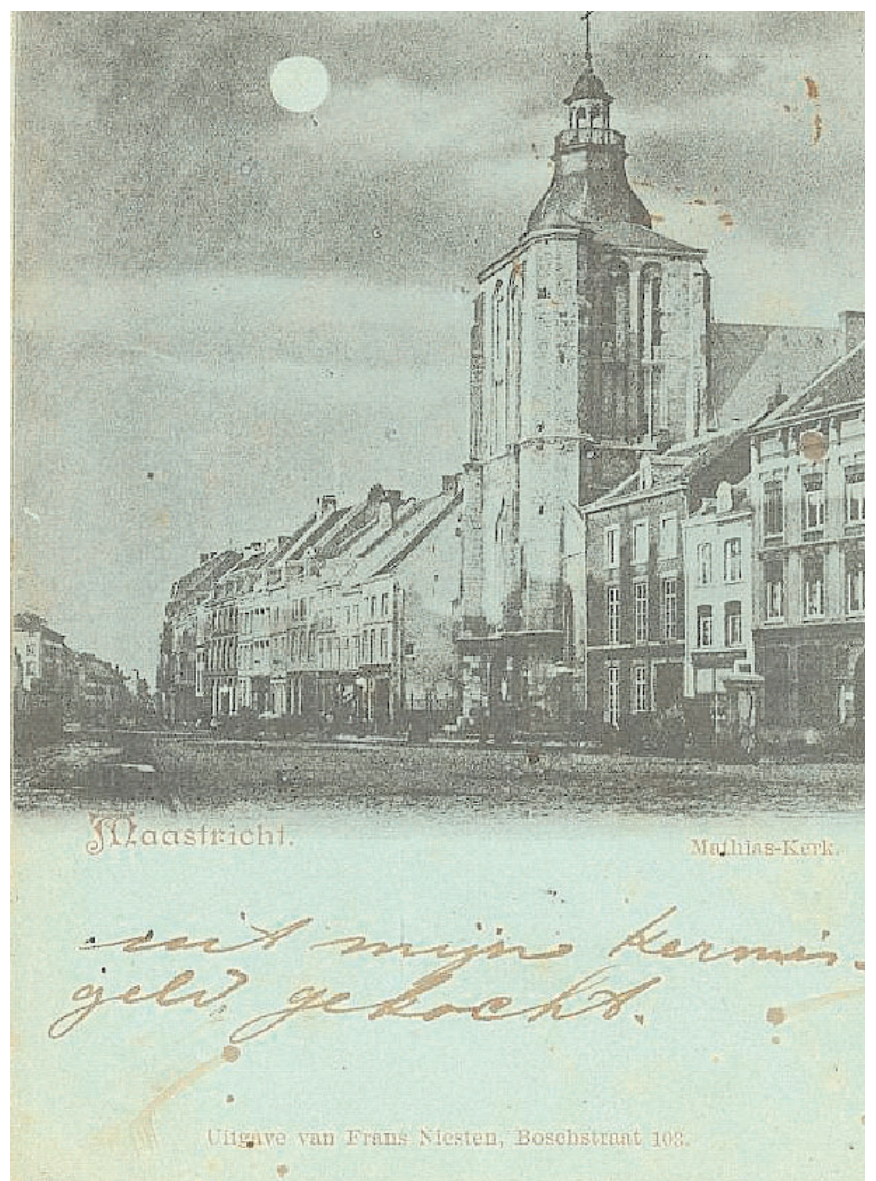
Daarnaast zijn er ook nog eens de echte liefhebbers, die het vooral om de kaart zelf gaat. Sommigen beschouwen haar als een verzamelobject en lopen antiquariaten en beurzen af om juist die zeldzame afbeelding van die bepaalde plek in dat bepaalde jaar op te duiken. En als er van een

vertelt over het dagelijks leven in de tijd waarin deze geschreven werd. Speciaal voor die laatste doelgroep doen ook archiefinstellingen, documentatiecentra en musea aan collectievorming.

Zo beschikt het Regionaal Historisch Centrum Limburg over een collectie van 4337 stuks. De oudste dateert van circa 1880-1885. Dat is dus nog uit de beginperiode van de prentbriefkaart. Vijfenzestig exemplaren zijn

kaarten waarop bijvoorbeeld een postbode met zijn posttas staat. Als je de tas open maakt, dan komt er een tiental plaatjes uitgevallen die als een harmonica aan elkaar zitten.

Onlangs zijn vierenvijftig ansichtkaarten opnieuw verschenen in een luxe box. Samen geven zij een prachtig beeld van de stad omstreeks 1900-1935. Deze 'Cardbox Maastricht' is een uitgave van het Regionaal Historisch Centrum Limburg in samenwerking met

Ansicht van Hotel du Chêne aan de Boschstraat. Deze kaart dateert van 1905 of niet veel later.

bepaald exemplaar ook nog eens meerdere variaties bestaan, dan wordt het voor hen alleen nog maar interessanter. Andere liefhebbers zien de kaart vooral als een historische bron. Voor hen zijn zowel de voor- als de achterzijde van belang. De voorkant als oude foto van een bepaalde plaats, de achterkant vanwege de tekst die iets

heel bijzonder, niet alleen vanwege hun ouderdom maar ook vanwege hun vormgeving. De afbeelding is bijvoorbeeld binnen een kader van bloemen geplaatst of in een getekend fotolijstje, compleet met standaard om hem ergens neer te kunnen zetten. Ook zitten er enkele zogenaamde 'leporello's' bij. Dat zijn prentbrief-

BnM-uitgevers. De samenstelling was in handen van Wim Gorren en ondergetekende. De box kost € 17,95 en is overal in de stad verkrijgbaar.

Jo Boetsen

Bronnen:
www.drukkenijmuseum.nl;
www.rijkhey.nl

Archiefsprokkels

De vaste rubriek 'Archiefsprokkels' wordt verzorgd door medewerkers van het Regionaal Historisch Centrum Limburg. Elke twee weken een hele pagina met

een nieuw verhaal, opgediept uit de archieven van Maastricht. Eerder verschenen sprokkels kunt u nog eens nalezen op www.rhcl.nl.

Regionaal Historisch Centrum Limburg, Sint Pieterstraat 7, 6211 JM Maastricht, tel. 043 - 328 55 00, info@rhcl.nl